

Артюх Т. М.
Лукаш О. А.,
Марчук Н. Б.

Рекомендації по вибору та догляду за ювелірними виробами

На відміну від радянських часів, сьогодні ми маємо можливість неквапно й розважливо задовольняти свої купівельні потреби, зокрема у вишуканих сучасних ювелірних салонах, гублячись у різноманітті представленого асортименту й борючись із невгамовним бажанням мати добру половину того, що бачимо на вітринах. Звісно ж, вибір ювелірних прикрас, як, утім, й інших іміджевих товарів — справа суто особиста й залежить від власного естетичного смаку, настрою, призначення, ну й, певна річ, фінансових можливостей нашого гаманця. Однак професіоналізм, тактовність і достатні пізнання в специфіці теми у продавців-консультантів, які обслуговують нас у ювелірних салонах, найчастіше відіграють визначальну роль при виборі прикрас для себе, коханих, чи на подарунки рідним і близьким, товаришам по службі, начальству тощо.

Незважаючи на роботу державних органів, які контролюють дотримання вимог законодавства в сфері обігу дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів, захисту прав споживачів і контролю якості товарів, на вітрини магазинів усе-таки потрапляє продукція сумнівної якості й походження. Пов'язано це зі щорічним зростанням ємності ринку ювелірної продукції за рахунок національних підприємств-виробників, а також збільшення обсягу ввозу імпортних ювелірних товарів. За офіційними даними Міністерства фінансів України, у 2005 році перевірено й проклеймовано державними пробірними клеймами близько 45 тонн виробів з дорогоцінних металів, а в 2006 році — близько 57 тонн. Приблизно половину від цього обсягу складають вироби із золота, а половину — зі срібла, при цьому на частку імпорту припадає близько 12% від загальної кількості. Приймаючи до уваги той факт, що офіційні дані не містять у собі інформації про нелегально завезені, в обхід установлених процедур митного оформлення ювелірні вироби, а також

фальсифіковані й невраховані, котрі потрапляють на прилавки в результаті махінацій з ухилянням від сплати податків, то, за оцінками незалежних експертів, ємність ювелірного ринку України складає понад 100 тонн на рік. Зауважимо, що динаміка розвитку цього сегмента ринку товарів і послуг обумовлена нашою споживчою платоспроможністю, тобто це ми щорічно оплачуємо з власних кишень таку величезну кількість прикрас і предметів побуту з дорогоцінних металів [42].

Отож розглянемо, що нам необхідно знати при купівлі ювелірних виробів. По-перше треба добре оглянути виріб ззовні. Для цього вам знадобиться збільшувальне скло, яке ви можете попросити у співробітників салону, адже ви маєте повне право переконатися в якості пропонованого товару. Передусім уважно оглядаємо пробірне клеймо, на якому зазначено пробу сплаву, з якого виготовлено виріб, і букву, котра відповідає підприємству пробірної служби, де було поставлено клеймо (к — Центральне, м. Київ, вул. Воровського, 51; Східні: х — Харків, вул. Сумська, 11; д — Донецьк, вул. Лагутенка, 14; л — Західне, м. Львів, вул. Варшавська, 70; о — Південне, м. Одеса, вул. Дерибасівська, 8).

Наявність українського клейма на всіх виробках з дорогоцінних металів — обов'язкова, й реалізація виробів без клейма заборонена Законом України. Це також стосується й імпортованих виробів, де поряд з позначкою 14К, 18К чи 24К неодмінно стоятиме відповідне пробірне клеймо України.

Проба — мінімальний вміст певного благородного металу, обмірюваний у частках на тисячу одиниць маси сплаву. **Цифри на клеймі** — це позначення кількості часток дорогоцінного металу в сплаві. Для виробів із золота основні проби — 585° і 750°, для виробів зі срібла — 875° і 925°, для виробів із платини — 900° і 950°, а з паладію — 850°. Різницю між номінальними значеннями вмісту дорогоцінного металу в тисячі одиниць маси сплаву складає лігатура. **Лігатура** — це добавки в сплав дорогоцінних металів інших металів у певних пропорціях для поліпшення їхніх споживчих властивостей (стійкості до механічних ушкоджень, посилення блиску, поліпшення

полірувальних властивостей тощо) при виробництві виробів, які також дозволяють створювати золоті сплави різних кольорів і відтінків (білого, жовтого, рожевого, червоного, зеленого). Слід зазначити, що пробірне клеймо найчастіше встановлюється саме відтиском, але так само застосовуються лазерний та іскродуговий методи встановлення клейма. Якщо клеймо нерозбірливе або викликає у вас якісь сумніви — відмовтеся від цього виробу, є шанс натрапити на підробку.

Поруч із пробірним клеймом стоїть відтиск іменника підприємства-виробника (цифра і код із двох чи трьох літер), за яким можна ідентифікувати, ким і коли було виготовлено даний виріб. Відповідно до вимог Закону України всі вироби, виготовлені в Україні, обов'язково повинні мати відтиск іменника, й без нього неможливо поставити пробірне клеймо, до того ж усі виробники ювелірних виробів в Україні щорічно у встановленому порядку проходять перереєстрацію іменника. Цифра на іменнику означає рік, коли його було поставлено, і відповідно - рік випуску виробу (0 — 2000 р., 1 — 2001 р., 5 - 2005 р., 6 - 2006 р.). При щорічній реєстрації іменника змінюється тільки цифра, яка відповідає поточному календарному року.

Далі уважно оглядаємо гладкі поверхні й місця з'єднання деталей виробу на предмет відсутності тріщин, розшарувань, задирок, шерехатості, подряпин і швів. Якщо ви їх не виявляєте — це добре й означає, що при виготовленні деталей виробу, збирання, спаювання, шліфування й полірування було дотримано всіх вимог технічних регламентів і контролювалася якість. Приміром, якщо в процесі плавлення золота чи срібла не було дотримано температурного режиму, то метал може не розплавитися рівномірно до однорідного стану й відшаровуватиметься, а якщо метал при плавленні кипів, то при застиганні в ньому утворюються порожнечі або пори на поверхні. Наявність тріщин у металі та на його поверхні може бути викликана неякісною лігатурою чи порушенням технологічного процесу при обробці. Зрозуміло, в таких випадках ювелірні вироби замість радості

володіння ними можуть принести вам розчарування або зламатися, а в деяких випадках навіть травмувати.

Знайте, вироби не повинні мати гострих і ріжучих країв, здатних подряпати шкіру.

Якщо у виробі є вставки з каменів, то варто уважно оглянути кріплення вставок. Вставки мають бути закріплені в оправі нерухомо, при цьому можливість випадання вставок слід виключити. При крапановому закріпленні й закріпленні в кутки крапани (лапки кастів) й кутки (невеликі фіксуючі нарізи металу по краю каменю в кількох місцях) мають бути заправлені, а кінці їхні щільно притиснуті до поверхні вставок. При глухому закріпленні касти (оправи для закріплення каменів) мають обжимати вставки по рундисту (тонка середня частина каменю) щільно, без зазору. Допускається кріпити вставки з перлів, коралів, бурштину, перламутру, а також інших непрозорих матеріалів клеєм у сполученні з глухою закріпкою чи клеєм і штифтами. Якщо вставки хитаються, перекошені або мають зовнішні дефекти, такі як сколи або тріщини у місцях закріплення, то, найімовірніше, вони швидко випадуть. Рекомендуємо вам детально розпитати продавців-консультантів про назву каменів, їхнє походження (природне чи штучне — синтезоване в лабораторних умовах) та їхні якісні характеристики.

Не забувайте, що камені природного походження і їхні синтезовані аналоги практично однакові за хімічним складом і фізичними властивостями, але принципово відрізняються вартістю. Якщо мінерал штучного походження, то це обов'язково має бути зазначено на товарному ярлику до виробу.

Якщо ви купуєте виріб з діамантами, то будьте уважні до характеристик каменів, зазначених на товарному ярлику.

Переконайтеся, що дорогоцінний камінь чистий. Якщо ви купуєте камінь у роздрібному ювелірному магазині, то попросіть протерти його. Якщо там, де ви його хочете придбати, не можуть протерти його професійно, то просто подихаєте на нього до запотівання, а потім

протріть чистою носовою хусткою. Тримайте невставлений камінь так, щоб пальцями стосуватися тільки його рундиста — інакше кажучи, краю з'єднання верхньої й нижньої частин каменю. Якщо ви візьметесь пальцями за верхню або нижню частину каменю, то на ньому при цьому залишаться жирові відкладення, що по впливає на його колір і блиск.

Можна порекомендувати скористатися пінцетом, але робити це краще обережно й тільки тоді, коли ви знаєте, як з ним звертатися в таких випадках. Насамперед запитайте дозволу у власника - адже камінь може просто вислизнути й одержати внаслідок цього ушкодження, а те й загубитися, і ви при цьому можете виявитися винуватим.

Оглядайте камінь при належному освітленні. У багатьох ювелірних магазинах установлене велика кількість яскравих, крапкових світлових джерел. Джерело світла повинно перебувати над вами або за вами, і при цьому пронизувати камінь зверху, так щоб відбите світло, проходячи назад крізь камінь, попадало вам в око. Обертайте камінь і огляньте його під різними кутами. **Опис діамантів на товарному ярлику позначається індексами в такому порядку:** - форма і вид огранювання; - маса (в каратах),

- колір/чистота, - група геометричних параметрів. **Приклад: 1Кр-57 - 0.1 - 5/6 -А**

Вартість діаманта визначається цінними індикаторами (прейскурантами) з урахуванням його параметрів: вагою в каратах (1 карат дорівнює 0,2 грама); формою і типом огранювання (еталоном прийнято вважати круглу з п'ятдесят сімома гранями Кр-57); кольором і дефектністю (чистотою), які позначаються числовими чи буквеними (латиниця) індексами. В Україні прийнято числові позначення належності діаманта до групи кольору й групи дефектності, наприклад 4/5, де цифра в чисельнику завжди означає належність до групи кольору, а в знаменнику завжди до групи чистоти. Чим менші номінали цифр, тим краще й відповідно — дорожчі діаманти.

Критерії, за якими діаманту надаються характеристики чітко визначено нормативними документами (технічними умовами — ТУ), де описано методи діагностування кольору й належності до певної групи кольору з описом значення даної групи, а також припустиму наявність дефектів у діаманті, їхнє розташування і кількість, яка відповідає зазначеній групі чистоти.

На торговому ярлику до ювелірного виробу обов'язково має бути вказано нормативний документ (ТУ), за яким визначалися характеристики діаманта або кількох діамантів, використаних у якості вставок у даному виробі. Інакше неможливо визначити, чи відповідає заявлена якість каменів реальній. Різниця в ціні між схожими на вигляд, але різними за характеристиками діамантами, складає сотні й тисячі доларів. Цим іноді користаються недобросовісні торговці для аргументації завищеної ціни на пропоновані вироби.

Отже, можна зробити висновок, що при придбанні ювелірних виробів в першу чергу треба звертати увагу на пробу, міцність закріплення вставок і інформація яка подана на ярлику. Наявність українського клейма на всіх виробках з дорогоцінних металів — обов'язкова, й реалізація виробів без клейма заборонена Законом України.